

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
-------------	---

1. GİRİŞ

1.1. Filmin Öğeleri.....	11
1.2. Göstergibilim Açısından Filmin Öğeleri.....	14
1.3. Sinema Filminin Farklı Boyutları.....	15
1.4. Film Çevirisi Yöntemleri.....	21
1.4.1. Dillerarası Çeviri Yöntemleri.....	22
1.4.2. Diliçi Çeviri Yöntemleri.....	24
1.4.3. Göstergelerarası Çeviri.....	24
1.5. Değişik Ülkelerde Film Çevirisi Yöntemleri.....	24

2. ALTYAZI ÇEVİRİSİ

2.1. Altyazının Tanımı.....	29
2.2. Altyazının Tarihi.....	31
2.3. Altyazının Genel Özellikleri.....	34
2.4. Altyazının Avantajları ve Dezavantajları.....	37

3. İŞİTME ENGELLİLER İÇİN ALTYAZI (YAZILI BETİMLEME)

3.1. Erek Kitlesinin Yapısı.....	42
3.2. Yazılı Betimlemenin Aktarılma Özellikleri.....	43
3.3. Almanya'da Yazılı Betimleme.....	43

4. DUBLAJ

4.1. Dublaj Konusundaki Araştırmalar.....	45
4.1.1. Dublaj Konusunda Yapılan Yabancı Araştırmalar.....	45

4.1.2. Dublaj Konusunda Türkiye'deki Araştırmalar	48
4.1.3. Çeviribilim ve Metin Türü Olarak Film Çevirisi	52
4.1.4. Dublajın Avantajları ve Dezavantajları	53
4.2. Dublaj Kavramı	56
4.3. Tarihte Dublaj	60
4.3.1. Dublajın Başlangıcı	60
4.3.2. Gelecekte Dublaj Yöntemi Değişir mi?	62
4.3.3. Türkiye'de Dublaj	63
4.3.3.1. Türkiye'de Sesli Filme Geçiş	63
4.3.3.2. Türkiye'de Dublajın İlk Dönemi	64
4.3.3.3. Dublajda Dönemler	71
4.4. Dublajın Aşamaları	72
4.4.1. Çeviri Öncesi İşlemler	72
4.4.2. Çeviri Süreci	72
4.4.3. Çeviri Sonrası Aşamalar	73
4.4.3.1. Denetim	73
4.4.3.2. Rol Dağılımı (<i>Cast</i>)	74
4.4.3.3. Seslendirme ve Kayıt	74
4.4.3.4. Miks (Birleştirme)	76
4.4.4. Dublajın Maliyeti	77
4.5. Eşleme	81
4.5.1. Dudak Eşlemesi	82
4.5.1.1. Dudak Eşlemesi ve Dudak Hareketleri	83
4.5.1.2. Dudak Eşlemesinde Türler	84
4.5.2. Niceliksel Dudak Eşlemesi	86
4.5.3. Konuşma Hızıyla İlgili Dudak Eşlemesi	88
4.5.4. Niteliksel Dudak Eşlemesi	90
4.5.4.1. Sesler ve Ağız Hareketlerinin Görsel Temsili	91
4.5.4.2. Sorun Yaratan Sesler	92
4.5.5. Beden Dili Eşlemesi	95

4.5.6. Eşlemede Uyumsuzlukların Etkisi.....	100
4.5.6.1. Eşlemede Uyumsuzlukların Fark Edilme(me)si.....	102
4.5.6.2. Değerlendirme.....	103
4.6. Dublaj ve Dil.....	105
4.6.1. Dil Varyantları ve Standart Dil Kavramları.....	105
4.6.2. Ağızların Standart Dile Dublajı.....	107
4.6.3. Standart Dil Kaynaklı Bağdaşıklık Sorunları.....	111
4.6.4. Dublajda Ağız Kullanımı.....	111
4.6.5. Dublaj ve Aksan Kullanımı.....	112
4.7. Dublaj Çevirisi ve Dil.....	115
4.7.1. Dilin Değişim Özelliği.....	115
4.7.2. “Dublaj Türkçesi”.....	115
4.7.3. Dublaj Çevirisi ve Dil Değişimi.....	119
4.7.3.1. Ki Bağlacı.....	119
4.7.4. Dublaj Metninin Diğer Metinlerden Farkı.....	122
4.7.5. Çeviri Metniyle Seslendirme Arasındaki Farklar.....	123
4.7.6. Dublaj Metninin Özellikleri.....	130
4.8. Dublaj ve Çeviri.....	131
4.8.1. Kültürel Öge Kavramı.....	131
4.8.2. Good bye, Lenin!.....	132
4.8.3. Kültürel Ögelerin Çevirisinin İncelenmesi.....	133
4.8.4. Kaba Sözlerin ve Küfürlerin Çevirisi.....	140
4.8.5. Filmlerden Kesilen Görüntüler ve Sansür.....	146
4.8.6. Çeviribilimsel Yaklaşımlar.....	148
4.8.6.1. Çeviride Soyut Karşıt Kutuplar.....	148
4.8.6.2. Gideon Toury'nin Çeviri Normları.....	151
4.8.6.3. Gideon Toury'nin Çeviri Normlarına Göre <i>Good bye, Lenin!</i> Filminin İncelenmesi.....	153
4.9. Değerlendirme.....	154

5. SESLİ BETİMLEME

5.1. Sesli Betimleme Nedir?	159
5.1.1. Kör ve Görme Engelliler Niçin Televizyon İzler?	161
5.1.2. Sesli Betimleme Nasıl Başlamıştır?	162
5.1.3. Avrupa'da Sesli Betimleme	163
5.1.4. Almanya'da Sesli Betimleme	164
5.1.5. İngiltere'de Sesli Betimleme	165
5.1.6. Türkiye'de Sesli Betimleme	168
5.1.7. Sesli Betimlemede Sorunsallar	171
5.1.8. Metin Türü Olarak Sesli Betimleme	173
5.2. Sesli Betimleme Üretiminde İlkeler	176
5.2.1. Sesli Betimleme Üretim Süreci	176
5.3. Sesli Betimleme Nasıl Hazırlanır?	178
5.4. Sesli Betimleme Kılavuzları	178
5.4.1. İçeriğe İlişkin İlkeler	179
5.4.2. Dil Kullanımına İlişkin İlkeler	182
5.5. Almanca ve Türkçe Sesli Betimleme Karşılaştırması	183
5.5.1. Good bye, Lenin! Filmi	184
5.5.2. Jeneriklerin Karşılaştırılması	184
5.5.3. Betimleme Kesiti Örneği	187
5.5.4. Film Karakterlerinin Betimlenmesi	195
5.5.5. Film Tekniklerinin Betimlemede İfade Edilmesi	202
5.5.6. Ses Efektleri ve Müzik	209
5.5.7. Kültürel Öğeler	212
5.6. Değerlendirme	224
KAYNAKLAR	227
TERİMCE	241
EKLER	245
1. Altyazı Standartları	245
2. Seslendirme Stüdyosu Fotoğrafı	248

ÖN SÖZ

Geçtiğimiz yüzyılın ortalarından itibaren sinema ve TV filmleri gibi ürünlerin ülkeler arası paylaşımı büyük artış gösterdi. Bu durum, söz konusu ürünlerin başka ülkelere ihracında çeviri sorununu da beraberinde getirdi. Başka bir deyişle, hızla büyüyen ve coğrafi sınırları kolaylıkla aşabilen sinema ve dizi sektörü, çeviri, dublaj, altyazı gibi alt sektörlerin doğmasına ve gelişmesine neden oldu.

Kuşkusuz bu durum, kültürel, sosyal ve folklorik öğelerin de sinema ve diziler aracılığıyla uluslararası dolaşıma girmesini sağladı. Çevirinin roman, şiir gibi yazılı sanat ürünleri aracılığıyla yarattığı etkinin görsel-işitsel sanat ürünlerinin de katılmasıyla daha geniş boyutlara ulaştığı ileri sürülmeye başlandı. Film çevirisinin orta ve uzun vadede hedef dilde bazı değişikliklere, hatta bozulmalara neden olduğu konusunda ciddi endişeler dile getirildi.

Türkiye’de 80 yılı aşan bir süredir yabancı filmlere dublaj üretilmektedir. Görsel-işitsel çeviri türleri arasında dublaj, izleyicilerin en fazla tercih ettiği yöntemdir. İlk özel televizyon kanalının kurulduğu 1990’lı yıllara kadar TRT sadece birkaç kanalla yayın yapmaktaydı. Günümüzde Türkçe yayın yapan uluslararası, ulusal ve yerel birçok televizyon kanalı mevcuttur. Televizyon kanallarının daha çok yabancı yapımlara ağırlık verdiği dikkate alındığında, görsel-işitsel çeviriye yönelik talebin ne kadar büyüdüğü daha iyi anlaşılabilir. Kuşkusuz bunlara DVD piyasasını da eklemek gerekir.

Sektörel ve kültürel bakımdan yaşanan önemli gelişmelere rağmen, başka ülkelere kıyasla Türkiye’de bu alanda yapılmış araştırma sayısı olması gerekenden çok azdır.

Elinizdeki yayın, ülkemizde dublaj çevirisini inceleyen ilk kapsamlı çalışmalardan biridir.

Burada üzerinde durulan ikinci konu ise henüz yaygın olmayan sesli betimleme uygulamasıdır.

Bu çalışmada betimleyici bir yaklaşımla, alandaki kuramsal bilgiler ışığında dublaj (seslendirme) çevirisinin farklı yönleriyle gösterilmesi amaçlanmıştır. Dublajlı filmin hangi aşamalardan geçerek üretildiği ve seslendirme çevirisinin ne gibi kısıtlamalara tabi olduğu, Almanca yapımlardan örneklerle ortaya konmuştur. Ancak, ülkemizde engelsiz erişimin henüz arzu edilen düzeye ulaşmamış olması nedeniyle, maalesef televizyon yayınlarından izleyiciler eşit koşullarda yararlanamamaktadır.

Yasa koyucu engellilerin yayın hizmetlerine erişimi konusunda bir adım atarak, televizyon programlarında aşamalı olarak belli oranlarda işitme engellilere yönelik altyazı hizmeti seçeneğine yer verilmesini zorunlu kıldı. Temenimiz, diğer engelli izleyicilerin de dikkate alınarak işaret dili çevirisi ve sesli betimlemeye yönelik benzer kotaları içeren yasal düzenlemelerin yapılmasıdır.

Sesli betimlemenin işlenmesi ve özellikle Almanca ve Türkçe betimleme karşılaştırması, engelsiz erişime destek olunması ve bu alandaki farkındalığın artırılması amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana her tür katkıda bulunan, burada adlarını tek tek sayamayacağım herkese içten teşekkür ederim.

İlgilenenlere faydalı olmak ve araştırmacıları bu alanda yeni akademik çalışmalara yöreklendirmek yönündeki umudum, okuma, izleme, dinleme ve yazma şeklinde saatler boyu harcadığım emeğin en değerli karşılığı olacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Nurhan Baş
Ankara 2016